

22179

ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE
SERIA III TOMUL XIV MEM. 9

CORESPONDENȚA LUI GRIGORIE GHICA,
DOMNUL MOLDOVEI, CU FELIX VON
SCHWARZENBERG, MINISTRU PREȘEDINTE
AL AUSTRIEI 1849—1850

DE

PROF. I. LUPAȘ
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

BUCUREȘTI

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5

1933

N. IORGA. Testamentul lui Nicola Nicolau	12.—
N. IORGA. Apelul către unire a lui Cuza-Vodă la 1859	5.—
N. IORGA. Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul și Radu Șerban	12.—
G-ral R. ROSETTI. Războiul dela moartea lui Ștefan-cel-Mare până la acea a lui Matei Basarab. III. Tactica	50.—
N. IORGA. « Moșnenii » din Cremenari	18.—
N. IORGA. Mormântul Doamnei Neaga și al neamului ei	5.—
N. IORGA. Publicații străine privitoare la istoria contemporană a Ro- mânilor	5.—
N. IORGA. Moșnenii de pe Verbilău și de pe valea Buzăului	12.—
N. IORGA. I. Pedagogia unui juriconsult fanariot din București la 1780. II. Intoarcerea unei pribege: Doamna Maria Minio	15.—
N. IORGA. Contribuții la istoria modernă a Galaților	20.—
ALEX. LAPEDATU. Din grijile și greutățile unei domnii	25.—
N. IORGA. Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul	15.—
G-ral R. ROSETTI. Războiul, dela moartea lui Ștefan-cel-Mare până la acea a lui Matei Basarab. IV. Fortificațiunea	40.—

TOMUL XIII (1932):

300.—

N. IORGA. Un cugetător politic moldovean dela jumătatea secolului al XIX-lea: Ștefan Scarlat Dăscălescu	45.—
N. IORGA. Doamna Elina a Țării-Românești ca patroană literară	10.—
I. I. NISTOR. Bisericile și școala greco-română din Viena	45.—
N. IORGA. Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul	20.—
N. IORGA. Două scrisori ale lui Atanase Anghel	10.—
N. IORGA. Domnitorii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Const. Brâncoveanu în legătură cu Patriarhii Alexandriei	5.—
N. IORGA. Radu Cantacuzino	10.—
N. IORGA. Donațiile românești pentru Megaspileon și Vlah-Sarai	5.—
N. IORGA. B. P. Hasdeu ca istoric	5.—
N. IORGA. În jurul pomenirii lui Alexandru-cel-Bun	10.—
I. I. NISTOR. Contribuții la relațiunile dintre Moldova și Ucraina	30.—
ION I. NISTOR. Din corespondența lui Todleben dela Plevna	40.—
ALEX. LAPEDATU. Campania polonă în Moldova la 1686	25.—
N. IORGA. Un pedagog « moldovean » pe la 1800	5.—
N. IORGA. Câteva observații asupra celui mai vechiu tezaur cultural româ- nesc	5.—
N. IORGA. Legăturile românești cu Muntele Sinai	5.—
I. LUPAȘ. Inceputul domniei lui Matei Basarab și relațiunile lui cu Tran- silvania	15.—
I. C. FILITTI. Oameni dependenți și cultivatori liberi în Principatele Române în sec. XV—XVII	15.—

TOMUL XIV (1933):

N. IORGA. Opinia publică germană și România lui Carol I-ii înainte și după războiul de independență	20.—
G-ral R. ROSETTI. Războiul dela moartea lui Ștefan-cel-Mare până la acea a lui Matei Basarab. V. Strategia	70.—
N. IORGA. Din viața socială a Brăilei supt Turci	10.—
N. IORGA. Un observator englez asupra Românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu	20.—
N. IORGA. Un om de severă muncă și aprigă autoritate: D. A. Sturdza CONST. I. CARADJA, Steagurile cucerite de Mihai Viteazul în lupta dela Guruslău din 3 August 1601	5.—
ALEX. LAPEDATU. În jurul asasinării lui Barbu Catargiu (Iunie 1862)	30.—
ANDREI RĂDULESCU. Cercetări privitoare la înființarea Curții de Casație în România	40.—
I. LUPAȘ. Corespondența lui Grigorie Ghica, domnul Moldovei, cu Felix von Schwarzenberg, ministru președinte al Austriei 1849—1850	25.—

CORRESPONDENȚA LUI GRIGORIE GHICA,
DOMNUL MOLDOVEI, CU FELIX VON
SCHWARZENBERG, MINISTRU PREȘEDINTE
AL AUSTRIEI 1849—1850

DE

PROF. I. LUPAȘ
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

Sedința dela 19 Maiu 1933

I

Cercetând la sfârșitul anului 1928 arhiva centrală din Viena, am aflat în dosarele poliției secrete (Höhere Polizei-Akten) un schimb de scrisori între Grigorie Ghica, domnul Moldovei, și între principele Felix von Schwarzenberg, fostul prim-ministru al Austriei în cei dintâi ani de domnie ai împăratului Francisc Iosif.

Scrisorile acestea prezintă un îndoit interes: literar-publicistic și social-politic lămurind pe de o parte soarta unui ziar român din Bucovina anilor 1849—50, înfățișând de altă parte atitudinea lui Grigorie Ghica față de acest ziar, care-și permitea să critice cu temperament stările politice și sociale-economice din Moldova.

Motivul intervenției lui Ghica pe lângă primul-ministru austriac îl găsim în împrejurarea că ziarul Hurmuzăcheștilor din Cernăuți: «*Bucovina* — gazetă românească pentru politică, religie și literatură » — publicase în Noemvrie și Decemvrie 1849 două corespondențe din Iași, cuprinzând observațiuni critice privitoare la stările interne din Moldova și câteva propuneri de reforme potrivite a contribui la îndreptarea lor.

Întâia corespondență, datată dela 15 Noemvrie 1849, vorbea despre *Trebuința apărării Austriacilor în Moldova* (publicată în *Bucovina* Nr. 40 și 41 dela 25 Noemvrie și 2 Decemvrie) arătând că produsele industriei austriace — nefiind cunoscută în Moldova nici « o sistemă opritivă » — au aci intrare liberă ca și ale industriei franceze, engleze sau germane; de aceea trebuie să fie « concurența cu gustul francez și cu ieftinătatea engleză », ceea ce nu convine industriașilor din Viena, cari afirmă că produsele lor ar fi superioare celor englezești. În altă ordine de idei se insistă asupra justiției moldovene, care mai ales în chestiuni comerciale era defectuoasă din cauză că prin dispozițiunile Regulamentului Organic s'a adoptat codul comercial francez, fără ca din partea guvernelor să se fi luat măsuri pentru traducerea lui în limba română. Această stare de lucruri îndeamnă pe autorul corespondenței să întrebe « cum poate judeca un om despre un obiect, dacă nu-i sunt cunoscute legile, pe care are să-și întemeieze judecata sa? » În Moldova sunt unele meserii, cu care se ocupă numai străinii « precum apotecăritul și oare, dacă un asemenea meseriaș austriac procede contra datorășului său, să nu afle nicio ascultare la tribunalele sale apărătoare? » Arătările înaintate tribunalelor locale rămâneau de obicei « nebăgate în samă ». Corespondentul afirmă că « bietului Austriac rătăcit pe aceste locuri » i-ar fi fost închise « în modul cel mai neîndurat toate căile juridice, fie în contra nedreptăților făcute prin tribunalele locale, fie în contra celor făcute prin judecătoriile austriace », de unde urmează necesitatea de a întocmi lucrurile astfel « cât tribunalele noastre apărătoare să nu poată veni așa ușor în colisiune cu cele locale. Nu mai puțin ar fi de dorit o organizare a tribunalelor neguțătoarești, la care să ia parte toți neguțătorii fără privire la naționalitate; despre toate neînvoirile juridice, care s'ar naște din negoț, să judece tribunalul neguțătoresc din Galați și cel din Iași », ai căror judecători să fie aleși de cătră toți neguțătorii și întăriți de către principe. Corespondentul destăinuiește că în acest sens ar fi întocmit el însuș un proiect, pe care l-a înaintat Domnului fiind convins că « principele Ghica, după binevoitoarele sale simțeminte pentru comerț, încât îi stă în putere, nu numai va încuviința fiecare cerere dreaptă, ci el însuș va face

proiecte . . . ». De încheiere adaugă corespondentul și câteva observațiuni critice privitoare la neglijențele obișnuite în administrarea poștei, care circulă numai de două ori pe săptămână și « pachetele sau nu le spedește nicidecum, sau cele ce ar trebui trimise la București le trimite la Iași . . . ».

II

Correspondența a doua (datată din Iași la 11 Noemvrie) s'a publicat cu întârziere de aproape o lună (*Bucovina* Nr. 42 din 9 Decemvrie 1849). În cuprinsul ei se atingea o chestiune și mai delicată, aceea a relațiilor dintre țărani și proprietari. Pentru revizuirea dispozițiilor din Regulamentul Organic s'a constituit în sensul art. 3 al convenției dela Balta Liman (1 Mai 1849) un comitet având ca membri pe V. Sturza, N. Vogorides, I. Coroi, N. Rosnovanu, St. și Const. Catargiu și I. Veisa. Lucrările acestui comitet și rezultatele lor erau așteptate « cu atât mai mare nerăbdare și curiozitate — afirmă corespondentul — cu cât în capul lui se aflau Nic. Rosnovanu și N. Vogoridis, fără îndoială cei mai mari proprietari în Moldova, și care prin urmare jertfind o parte din drepturile sau, mai bine zicând, din privilegiile proprietarului, ar pierde mai mult decât alții (oare sacrificiul celui mai neavut nu este mai simțitor și mai mare? întreabă redacția *Bucovinei*). Cel dintâi trage dela moșiile sale un venit de 15—20.000; cel de al doilea de 30—40.000 galbeni, și ei dară ar pierde cu miile, unde alții ar da numai cu sutele . . . ».

Soarta țaranului moldovean o înfățișează corespondentul din Iași în colori întunecate arătând că țaranul cu o pereche de boi poate avea după cele 3 fâlci și 70 prăjini, primite în sensul dispozițiilor din Regulamentul Organic dela proprietar, un venit anual aproximativ de 105 lei și 13 parale, câtă vreme cele 12 zile de lucru la coasă, la secere, la prășitul păpușoilor, la adunatul fânului și la « căratul pânei », împreună cu alte prestațiuni mai mărunte, pe cari este obligat a le face proprietarului, se urcă la 192 lei și 32 parale anual; el dă astfel cu 87 lei și 19 parale mai mult decât primește. Dar prea adeseori se întâmplă

că proprietarii nu țin seamă de dispozițiile legii, ci pretind țăranilor să îndeplinească toate cele de trebuință, urmând principiul exprimat în aceste cuvinte: « boerescul încetează numai atunci, când mi-au făcut tot lucrul meu ». Corespondentul nu trece cu vederea nici greșelile țăranului: lenea, nepăsarea și beția, pe care cearcă însă a le justifica în modul următor: « zicem, că țăranul e leneș și nepăsător pentru viitorul său; dar ce amar de viitor mai are el? ce să-l îndemne spre lucrare au doară speranța ca să poată bea în vieța sa cu o oacă de rachiu mai mult? Căci pământul, care îl lucrează, nu este al lui, ba încă el nu este nici stăpân emfiteutic pe acela, pentru că acele fâlcii de pământ, ce i se cuvin după lege, i le poate da proprietarul și arendatorul unde vrea . . . pentru că legea lasă hotărîrea în această privință cu totul în placul proprietarului. Apoi să jertfească țăranul ceva pentru îmbunătățirea unui pământ, care mâne i se poate lua? Cum să poată el sădi vre-un pomișor lângă căsuța sa, când pe tot minutul e cu frica în spate, că va trebui să-și ia hăinuțele și să-și mute căsuța acolo, unde voește boierul? . . . Supt asemenea asupritoare și, trebuie să zicem, așa de necreștinești relații, cine ar putea cugeta numai la o dezvoltare a agriculturii, la o înflorire a bunăstării publice, la o îndreptare morală a poporului sătean, la ridicarea unei stări de locuitori avuți și inteligenți? »

Pentru îndreptarea neajunsurilor semnalate corespondentul din Iași recomandă a se lua următoarele măsuri:

1. Inzestrarea țăranului cu pământul trebuitor ca proprietate emfiteutică.
2. Micșorarea boerescului și a beilicurilor.
3. Desființarea zeciuiei (dijmei) fără desdăunare.
4. Desființarea lucrului neplătit la drumuri.
5. Oprirea țăranilor de a lucra « de boeresc » cartofii pentru vinărsării (velnițe).
6. Indatorarea țăranului de a sămăna măcar 10 prăjini de cartofi pentru sine.
7. Inaintarea culturii poamelor prin premii.
8. Inaintarea creșterii vitelor.
9. Măsuri energice contra beției; oprirea de a se vinde țăranilor vinars pe credit.

10. Desvoltarea puterilor spirituale și morale a locuitorilor prin înființarea școlilor populare, prin înrâurirea unui cler mai luminat și

11. Inaintarea agriculturii prin înființarea școlilor de agricultură și a fermelor model.

În sfârșit accentuează și necesitatea de a îndruma funcționarii administrativi să ducă la îndeplinire măsurile guvernului, împiedecându-i a le executa, cum se întâmplă « prea des », în favorul lor propriu și « spre dauna țaranului ».

Corespondența se încheie cu promisiunea de a comunica rezultatele lucrărilor comitetului de revizuire, după ce ele vor fi terminate, și cu dorința de a putea trimite vestea îmbucurătoare că acest comitet « pătruns de însemnătatea problemei și de simțul răspunderii, luată asupra-și către țară și istorie, au înțeles semnele timpului și au meritat bine de patrie! Iar dacă — de ce să ne ferească ceriul! — s'ar înșela dreptele așteptări ale țării, ferbințile dorințe ale adevăraților patrioți de o reformă umană, corăspunzătoare timpului, a relațiilor urbariale, dacă zic, s'ar nimici aceste speranțe: atunci îmi vei ierta Domnule! ca pe acei bărbați ai comitetului, la care mârșavul egoism sau alte priviri ticăloase au precumpănit asupra sacrei datorii către patrie, să-i însemnez desprețuirii compatrioților săi și blestemului generațiilor viitoare! »

III.

Amândouă aceste corespondențe, în deosebi însă cea din urmă, fiind de natură de a indispuce și neliniști factorii de conducere ai Moldovei dela începutul epocii de restaurațiune politică, inaugurată prin convenția de curând încheiată la Balta Liman, — principele Grigorie Ghica se simți îndemnat a lua fără întârziere dispoziții pentru oprirea ziarului românesc din Cernăuți de a mai pătrunde în Moldova. Dar convingându-se că opreliștea aceasta a putut fi eludată, la sfârșitul anului (31.XII.1849) află de cuviință a se adresa de-a-dreptul primului ministru austriac, principelui Felix von Schwarzenberg spre a-i împărtăși că ziarul *Bucovina* publică adeseori, cu privire

la chestiuni moldovene, articole redactate într'un spirit de propagandă socialistă, diametral opusă intereselor bine pricepute și stărilor politice-sociale din această țară, tinzând astfel la suplینirea unei publicități, care nu există în Moldova, și la furnizarea unui element de cea mai periculoasă licență a presei. Orice Moldovean ar putea să profite în chipul acesta de ziarul cernăuțean, fie spre a răspândi sub vălul anonimului opinii turburătoare, fie spre a-și revărsa defăimarea asupra unor persoane cari ar fi obiectul pasiunilor sale.

Ghica exprimă speranța că Schwarzenberg va ști să aprecieze situația Moldovei și primejdiile, ce ar rezulta pentru ea dintr'o libertate incompatibilă cu ordinea de lucruri stabilită și că sollicitudinea, ce are pentru liniștea și bunăstarea acestui principat limitrof cu Austria, îl va îndemna să aplice remediile ce-i stau la îndemână, spre a putea fi evitate funestele consecințe ale unei propagande subversive. Il roagă deci, să binevoiască a întrebuița singurul mijloc eficace pentru a pune un sfârșit loviturilor îndreptate contra liniștei acestei țări, ordonând censurei să șuprime din ziarul *Bucovina* orice articol, care s'ar ocupa de chestiuni privitoare la țara Moldovei.

Schwarzenberg n'a întârziat a cere informațiuni dela agentul austriac din Iași, cavalerul Eisenbach, care la 4 Ianuarie 1850 arată într'un raport amănunțit că *Gazeta de Transilvania* și *Bucovina* fuseseră oprite a intra în Moldova, că redactorii acesteia din urmă G. și Al. Hurmuzaki intervenind la guvernul Moldovei au dat asigurări de a nu atinge nici direct nici indirect stăpânirea ei actuală, nici puterea-i suzerană, nici pe cea protectoare. Guvernul n'a găsit însă de cuviință să ridice opreliștea. Ziarul a isbutit să pătrundă totuși în Moldova provocând prin corespondențele din Iași publicate în Nr. 40, 41 și 42 indignarea guvernului moldovean, a consulatului rusesc, precum și îngrijorarea boierilor proprietari mai ales prin articolul, în care se cerea liberarea țăranilor de robote și care a fost răspândit și comentat cu pasiune din partea lor. Consulul rusesc a aflat motiv de a raporta ministerului său asupra acestei chestiuni. Politica rusească se simte îndemnată prin astfel de manifestări să controleze și mai sever Principatele, spre a înlătura cu toate mijloacele orice influență străină din cuprinsul lor. Principele Ghica

i-a comunicat îngrijorarea sa, iar Eisenbach l-a sfătuit a se adresa lui Schwarzenberg, cu toată încrederea. Privitor la autorii corespondențelor împincinate, agentul austriac știe că ei sunt dintre colaboratorii principali ai acestui ziar : frații Doxaki, Constantin și Al. Hurmuzaki, dintre cari primii doi se aflau atunci în Iași; mai amintește pe avocatul Winkler, originar din Galiția. Acești oameni « considerându-se patrioți români îmbrățișează *ideea nebună a întemeierii unui imperiu daco-roman* și fac uz de ziarul *Bucovina* ca de un organ central pentru iluziile primejdioase, ale lor și ale celor de o părere cu dâșii. Cu atât mai neplăcută pentru agenție și mai plină de îngrijorări pentru interesele reale ale Austriacilor așezați în Moldova trebuie socotită împrejurarea, că răspândirea produselor de contrabandă subversivă pornește dela oameni cari — cu excepția câtorva Moldo-Valahi obscuri, fără ocupație și de reputație slabă — sunt toți supuși austriaci ».

Rezultă din cuprinsul acestui raport, că agentul von Eisenbach cunoștea bine lucrurile și putea să-și dea seama de consecințele lor grave pentru Austria, ai cărei supuși începuseră a se lăsa cucerii de « *ideea nebună* » a unei Daco-Romanii.

La 24 Ianuarie 1850 Felix von Schwarzenberg răspunde lui Grigorie Ghica arătând că s'a grăbit a recomanda în atenția specială a ministrului de interne austriac chestiunea ziarului *Bucovina* și că rezultatele i le va comunica prin mijlocirea agentului Eisenbach. Totodată ține să-l asigure că guvernul imperial din Viena nu va înceta să aibă un interes pe cât de viu, pe atât de constant pentru bunăstarea Moldovei, pentru menținerea ordinei legale și a liniștei în această țară.

IV

Remediul cerut de Ghica împotriva ziarului *Bucovina* ministrul de interne Alexandru Bach nu l-a încuviințat. Atitudinea ziarului continuă a fi neliniștitoare. Domnul Moldovei se adresează la 11 Martie din nou principelui Schwarzenberg comunicându-i într'un ton de mustrare discretă, că în urma asigurărilor dela 24 Ianuarie s'a crezut în drept să aștepte dela solitudinea

guvernului imperial din Viena măsuri pentru încetarea prejudiciilor, pe care ziarul din Cernăuți nu contenește a le aduce bunei ordini și liniștei din Moldova. În locul măsurilor așteptate se vede nevoit a constata că ziarul acesta, care prin posta austriacă, sub plic, circulă nestingherit, se ocupă — în Nr. 8, 9 și 10 din 1850 — iarăși de chestiuni moldovene făcându-se ecoul pasiunilor și organul coteriilor animate de un evident spirit de reavoință. De aci rezultă greutăți pentru guvernul Moldovei și rău pentru țară. Într'o epocă atât de fecundă în libertăți și în tentative subversive — scrie Grigorie Ghica — există între puterile chemate să vegheze la siguranța publică, oricât de mari sau de neînsemnate ar fi ele, o solidaritate care le unește într'un scop comun. Curtea imperială protejând, contra atingerilor vinovate, o țară limitrofă, va lucra în interesul bunei ordini generale și din nenorocire se prezintă numeroase ocaziuni, în care însuși guvernul acestei țări este chemat a contribui în sfera sa la siguranța statelor cu care se mărginește la frontierele sale. Cerându-și scuze pentru această nouă intervenție, Ghica Vodă roagă stăruitor pe Schwarzenberg, să ia măsurile ce va afla de cuviință pentru a pune capăt « scandalului produs de gazeta din Bucovina ». În adevăr Nr. 8 dela 8/20 Februarie 1850 avea o corespondență din Iași, în care se vorbea elogios despre numirea lui Vasile Sturza ca ministru al lucrărilor publice în locul lui Alexandru Rosnovanu, dar se exprima bănuiala că Ghica ar fi aplicat a încredința ministerul dreptății unui nepot al răposatului mitropolit Veniamin, cedând stăruinței consulatului rusesc « al căruia partizan intim este acest boieriu ».

În Nr. următor, dela 11/23 Februarie revine arătând că în locul lui Vasile Sturza va fi numit Lascar Roseti, numire care va contribui să sporească « încrederea publică, pusă în sincera bunăvoință a principelui. Fie ca principele domnitoriu, care este așa pătruns de cele mai nobile intențiuni în toată privința să respecteze opiniunea publică, care niciodată nu înșală, acel adevărat glas al lui Dumnezeu, și în privința schimbării ce are să se facă în ministeriul dreptății, și mai vârtos în privința camarilei fanariotice de toți urgisite și desprețuite, care cu înrâurința sa așa de nerușinat se îngâmfează ! »

În sfârșit Nr. 10 dela 15/27 Februarie publică la loc de frunte o lungă corespondență din Iași cu atacuri contra lui Grigorie Ghica, de a cărui numire legase țara speranțe frumoase salutând «suirea lui pe tron ca începutul unei ere nouă și a unui viitor mai ferice»; dar în scurtă vreme «nepotismul — această boală lipicioasă a țării noastre» — a devenit iarăși «lucru de toate zilele, și opiniunea publică și-a rostit adesea amărăciunea sa asupra acestui rău; și se vorbește public, că ce s'a întâmplat sub guvernul lui Sturza pentru bani: aceea se ajunge acum prin favorire. Administrarea celor mai însemnate posturi se încredințează unor oameni, care nu sunt în stare să-și administreze *propria sa casă*; nașterea se ia drept capacitate . . . un abuz adânc tânguibil atât în interesul serviciului public, cât și în al vazei guvernului. La aceasta se mai adaugă și precumpănitoarea înrâurire, carea unii oameni prea urgisiți o au asupra cursului guvernării, care înrâurire cu atâta este mai nesuferită, cu cât aceia nu pot avea nici un drept la simpatiile și încrederea țării, de care ei nu-s legați prin nici un interes și carea nu o pot numi *patria sa* . . . Acestea toate conferesc spre aceea, ca să se mai scadă frumoasele speranțe, la care ne-au dat drept suirea pe tron a domnului Ghica, și acele speranțe s'ar și stânge cu totul, de nu cumva de altă parte încrederea și neîndoibila amoare de patrie și sincera nevoiță a Principelui le-ar însufleți ».

V

Schwarzenberg adresându-se lui Alexandru Bach (23.III.1850) constată că cererea lui dela 24 Ianuarie a rămas nerezolvată, îi comunică noua intervenție a lui Ghica pentru a interzice ziarului *Bucovina* să mai publice în coloanele sale articole menite să producă agitație în Moldova și îl roagă să rezolve cât mai curând chestiunea aceasta, făcându-i posibil să comunice principelui Ghica un răspuns potrivit împrejurărilor.

Bach răspunde la 28 Martie, că nu pot fi luate măsuri în sensul dorit de domnul Moldovei, deoarece legea austriacă de presă nu admite censura preventivă și prin urmare nu i se poate interzice redacției publicarea articolelor privitoare la

chestiuni moldovene; va da totuși, în sfera atribuțiilor sale, îndrumare baronului Henniger, șeful provizor al administrației din Bucovina, să avertizeze redacția ziarului și, dacă aceasta își va continua activitatea în direcție inadmisibilă, să-i aplice sancțiuni în sensul regulamentelor în vigoare.

După acest răspuns al lui Bach, principele Schwarzenberg scrie lui Ghica-Vodă la 4 Aprilie 1850 că a îndrumat din nou pe ministrul de interne să întrebuițeze toate mijloacele legale, ce-i stau la dispoziție pentru a împiedeca — după putință — ziarul *Bucovina* să mai publice articole cu tendință ostilă instituțiilor existente în Moldova. Răspunsul primit dela ministrul de interne îndreptăcind speranța că autoritățile imperiale competente nu vor întârzia să aplice măsuri proprii a atinge scopul acesta, Schwarzenberg promite a comunica rezultatul acestor măsuri, prin intermediul agentului imperial Eisenbach, îndată ce va fi luat cunoștință de el.

La 16 Aprilie raportează Bach, că baronul Henniger a comunicat ziarului din Cernăuți avertismentul oficial de a i se aplica măsuri represive, dacă persistă în direcția supărătoare pentru guvernul Moldovei. De altfel observă Henniger, că acest ziar are foarte puțini abonați la Cernăuți și nu exercită asupra locuitorilor din Bucovina vreo influență păgubitoare.

Schwarzenberg trimite (23.IV.1950) un resumat al notei lui Bach agentului Eisenbach din Iași cu îndrumarea de a-l comunica lui Ghica în mod confidențial.

Eisenbach raportează la 14 Iunie principelui Schwarzenberg, că a făcut lui Ghica-Vodă comunicarea, dar acesta a rămas nemulțumit de măsurile luate contra ziarului *Bucovina*: de aceea a adresat ministerului imperial rusesc rugarea să intervină cât mai energic la Viena știind prea bine că acest pas al lui va produce bună impresie la Petersburg. Constată de altfel și Eisenbach, că criticile repetate ale ziarului din Cernăuți cu privire la împrejurările moldovene, răspândindu-se considerabil și trezind simpatia cetitorilor sunt de natură a-l supăra pe Ghica-Vodă, care nu le merită fiind « om de onoare în deplina accepțiune a cuvântului », organele sale de guvernare îndreptățesc însă astfel de critici, întemeiate pe fapte adevărate, din care nu se poate contesta nimic. Cu prilejul audienței Ghica i-a

mărturisit că atacurile ziaristice îndreptate fără măsură contra lui și contra organelor de cârmuire din Moldova nu fac decât să sporească numărul malcontenților încurajând în același timp pe adversarii săi moldoveni; în astfel de împrejurări el nu mai poate satisface desele reclamațiuni de a prinde și extrada emisarii propagandei revoluționare, veniți din provinciile Austriei în Moldova, ai cărei locuitori agitați de ziarul *Bucovina* contra cârmuirii batjocorite și expuse disprețului, s'au obișnuit a socoti pe astfel de emisari ca pe niște martiri politici.

Eisenbach își termină raportul cu observarea, nu tocmai lipsită de răutate, că după ce cu multă osteneală și cu mari sacrificii bănești ¹⁾, principele Ghica și-a ajuns scopul de a se vedea încoronat cu mult prea dificila, — în acele împrejurări — cunună de spini a domniei moldovene, din propria sa experiență dureroasă va înțelege acum și va găsi justificate măsurile severe luate de antecesorul său Mihail Sturza contra unor ziare străine, printre ele și contra *Bucovinei* și *Gazetei Transilvaniei*, câtă vreme mai înainte ca șef al opoziției nu era potrivit învinuirilor și atacurilor publicate în câteva ziare străine la adresa lui Mihail Sturza, ci chiar contribuia la răspândirea lor în țară. Eisenbach nu se îndoia, că principele Ghica va mai avea de înregistrat și alte experiențe amare.

Primind ordinul ministrului de externe Nesselrode, contele Medem, ambasadorul Rusiei la Viena, intervine la Schwarzenberg, care solicită din nou ministrului de interne Bach măsuri legale contra ziarului *Bucovina*, iar pe agentul Eisenbach îl întreabă, dacă e întemeiată învinuirea, că ziarul acesta ar pătrunde în Moldova prin oficiul postal austriac din Iași; întrucât acest oficiu i-ar fi înlesnit pătrunderea, primind abonamente pentru *Bucovina*, în viitor i se interzice categoric, pe lângă mustrare severă, a mai face acest lucru.

La 24 Iulie 1850 Schwarzenberg avizează ambasada rusească din Viena prin o notă verbală că a dat încă din Ianuarie ministrului de interne îndrumarea de a lua măsurile necesare — potrivit cu legile în vigoare — spre a împiedeca ziarul *Bucovina*

¹⁾ Cheltuise pentru dobândirea tronului Moldovei 100.000 galbeni (1.175.000 franci aur). cf. Radu Rosetti. *Amintiri*, vol. I Iași pag. 255.

să publice articole cu tendință ostilă instituțiilor din Moldova. Iar în ce privește arătările contra oficiului postal austriac, prin mijlocirea căruia s'ar fi trimis — după cum se pretinde — acest ziar abonaților în Moldova, crede că ele n'au putut avea ca temei decât informațiuni lipsite de exactitate. Dacă s'ar întâmpla totuși să poată fi dovedită vinovăția acestui birou, își rezervă dreptul a-i aplica măsurile care vor fi socotite convenabile.

Cu 5 zile mai târziu ministrul Bach comunică lui Felix Schwarzenberg, că a îndrumat pe șeful administrației din Bucovina, să dea redacțiunii cernăuțene ultimul avertisment, după care urmează suspendarea ziarului pentru cazul că nu va observa o atitudine mai moderată în discutarea chestiunilor privitoare atât la stările interne, încă nedeplin consolidate ale monarhiei, cât și la ale țărilor vecine.

La Iași fiind audiat expeditorul postal Dornian, mărturisește că exemplare din ziarul *Bucovina* se trimit în plicuri celor mai de frunte boieri moldoveni, precum și fraților Eudoxiu și Const. Hurmuzaki; dânsul cunoaște plicurile, dar n'a îndrăznit nici să le rețină, nici să le deschidă.

Cu data de 5 August 1850 îndrumă Schwarzenberg agenția din Iași să-i comunice lui Ghica-Vodă asigurarea dată de ministrul Bach de a se aplica ziarului *Bucovina* toate măsurile admise de lege. Comunicarea o face, în locul lui Eisenbach, Dragoritsch care nu întârzie a raporta, la 19 August, declarația lui Ghica-Vodă că se simte obligat a mulțumi cu recunoștință pentru măsurile ce se vor lua.

La 20 August 1850 avizează Schwarzenberg din nou, prin o notă verbală, ambasada rusească din Viena, că plângerile ridicate contra biroului postal, dependent de agenția imperială austriacă din Iași, s'au dovedit neîntemeiate, șeful acestui birou justificându-se de ajuns de învinuirile ce i s'au adus și dovedind că în lista ziarelor abonate prin mijlocirea sa nu figurează ziarul *Bucovina*.

Cu două zile mai târziu raportează Bach că a autorizat pe șeful administrației bucovinene, să procedeze la suspendarea imediată a ziarului în caz de recidivă.

În sfârșit la 22 Sept. 1850 același ministru de interne Bach poate comunica șefului guvernului austriac, din care făcea parte, principelui Felix Schwarzenberg că măsurile luate contra

ziarului din Cernăuți au produs rezultatul dorit, întrucât redactorul a ținut seamă de avertismentul primit contestând că ar fi apărut în ziarul său, de multă vreme, vre-un articol supărător pentru cărmuirea Moldovei. De altfel ziarul, din cauza lipsei de sprijin din partea cetitorilor, va apune curând și va dispărea motivul nemulțumirilor moldovene.

Schwarzenberg luând act de raportul lui Bach, nu întârzie a-i mulțumi la 28 Septembrie 1850.

VI

Astfel se termină schimbul de scrisori între Grigorie Ghica, domnul Moldovei, și între fostul ministru președinte austriac, principele Felix von Schwarzenberg, care a dovedit și prin felul cum a trăgănat atâta timp rezolvirea unei chestiuni simple, dând prilej să se producă două intervențiuni din partea Rusiei, că nu era stăpânul situației, că frânele guvernării austriace lunecaseră din mâna lui în aceea mai iscusită a ministrului de interne Alexandru Bach, în care avea de altfel încredere deplină ca într'un « scump amic », căruia îi acordase toată libertatea în chestiunile interne ¹⁾.

După rezolvarea acestei chestiuni a mai guvernat Schwarzenberg un an și jumătate până la 5 Aprilie 1852. În seara acestei zile, fără a fi putut presida până la sfârșit ultimul consiliu de miniștri, a murit repentin. Tânărul împărat Francisc Iosif a alergat fără întârziere să îngenunche lângă sicriul întâiului său sfetnic rugându-se cu lacrimi pentru odihna lui sufletească. Unul dintre biografiile lui Francisc Iosif constată că pentru acesta a fost o grea lovitură moartea lui Felix Schwarzenberg, care influențase puternic felul lui de acțiune cultivând cu el relații aproape familiare, consolidate cu atât mai mult, cu cât au învățat a se cunoaște mai bine cei doi bărbați ²⁾.

Opiniile istoricilor austriaci asupra celor 3^{1/2} ani de guvernare a principelui Felix von Schwarzenberg sunt împărțite; unii îl

¹⁾ Cf. H. Friedjung, *Österreich von 1848 bis 1860*. Stuttgart-Berlin 1908 vol. I. pag. 472: Die Richtung wurde vom Fürsten angegeben, in der Ausführung war der Minister des Innern frei und darin ein mächtiger Mann.

²⁾ Cf. Alfred Ritter von Sypniewski, *Fünfzig Jahre Kaiser*. Wien 1898, pag. 45.

glorifică fără rezervă prezentându-l ca pe un salvator al monarhiei din vârtejul revoluției și punându-l alături de Bismarck sau de Cavour. Alții îi aduc învinuirea că a disprețuit forțele naționale vii, având încredere numai într'un regim politic sprijinit pe despotismul militar; că ar fi desconsiderat adeseori cu cinism respingător chiar propriile sale hotărâri modificându-le, când cerea trebuința, și sdruncinând prin aceasta încrederea, ce se pusese în seriozitatea și onestitatea procedurilor lui. Rolul lui politic din cei dintâi ani ai erei absolutiste l-a făcut odios în opinia publică maghiară; contele Ștefan Széchenyi îl înfățișează ca pe un monstru și ca pe un libidinos cu sufletul putred (rothadt lelkű kéjencz).

S'a găsit totuși un ziar unguresc (Magyar Hirlap din 7 Aprilie 1852) care să-l aprecieze ca pe restauratorul ordinii, lăudându-l că ar fi reușit să umilească Prusia și să înalțe în fața străinătății prestigiul Austriei la un nivel pe care nu l-a mai atins monarhia aceasta, din timpul păcii dela Viena ¹⁾.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VII

În ce privește pe Grigorie Ghica-Vodă și situația din Moldova, ori-câtă indispoziție au produs în cercurile conducătoare criticile repetate ale ziarului din Cernăuți, ele au avut și un rezultat bun, stăruind să fie îndreptate neajunsurile de ordin social, economic și administrativ prin reforme salutare. Pași însemnați s'au făcut în această direcție în timpul scurtei stăpâniri a lui Ghica-Vodă. Chiar așezământul din 1851 privitor la noua îndrumare a relațiilor dintre proprietari și țărani a contribuit câtva la îmbunătățirea sortii acestora ²⁾.

Domnia lui Ghica-Vodă nu a putut dăinui fără întrerupere până la împlinirea sorocului de 7 ani, prevăzut în dispozițiile convenției dela Balta Liman. Isbucnind războiul Crimeii, țara a fost invadată de oști rusești, iar stăpânirea ei încredințată vremelnice generalului Urusov la 14 Septembrie 1853. În astfel

¹⁾ Berzeviczy Albert, *Az absolutismus kora Magyarországon 1849—1865*. Bpest 1922, pag. 281.

²⁾ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor* ed. I, vol. VI, pp. 441—443.

de împrejurări Ghica-Vodă s'a retras la Viena, de unde nu s'a întors în scaunul său din Iași decât la 2 Octomvrie 1854, după ce trupele de ocupație austriacă, sub comanda generalului baron Hess intraseră în Moldova. Sub ocrotirea lor și-a putut continua domnia până la 24 Iunie 1856. Cu o lună de zile înainte făcând divanului Moldovei o comunicare (Nr. 531 din 22 Mai 1856) arunca o privire retrospectivă asupra principalelor îmbunătățiri ce a reușit să introducă în țară în timpul domniei de 7 ani, și mărturisia că poate să aibă « o satisfacție legitimă » privind rezultatele acestor îmbunătățiri. « Dar între toate acestea — adăuga numai decât — noi simțim o părere de rău; evenimentele politice nu ne-au îngăduit a realiza tot ceea ce patriotismul și dorința noastră pentru binele public ar fi cugetat pentru iubita noastră Patrie; sperăm că ea ne va ține aceasta în seamă. Binele e totdeauna greu de făcut; și mai ales în epoci de criză ca aceea pe care am petrecut-o. Să sperăm că termenul cercării noastre a sosit, și că am ajuns la momentul când vom vedea, sub auspiciile Curții suzerane și a marilor puteri ale Europei, anticele noastre drepturi restaurate, frontierele noastre mărite și constituția noastră reorganizată, potrivit cu trebuințele țării » ¹⁾.

El spera să-i fie dată ocazia a presida această operă de reorganizare. A rămas însă profund decepționat, când a primit știrea despre numirea caimacamului Teodor Balș. Manolache Drăghiciu arată că Ghica se afla tocmai la prânz și că pentru a doua zi avea invitați la masă mulți ofițeri și generali austriaci; dar îndată « lăsând mâncarea și ne mai gândind la dineul » de a doua zi, a cerut cai de poștă, gătindu-se de plecare. « Intristarea aceea nu se poate descrie, care au cuprins pe curtezani la împărțășirea, ce le-a făcut Vodă despre catastrofa neașteptată, ce-i venise . . . unii crezând că sub domnia Ghicăi va urma și reorganizația Principatului, alții că se va încredința vremelnica ocârmuire sfatului său, după Reglement, și că Ghica va domni pe urmă. Până s'au deslegat toate îndoielile prin declarația Turciei rânduind caimacam pe care a găsit ea de cuviință, în sfârșit unii au vărsat lacrimi luându-și ziua bună dela acest stăpânitor

¹⁾ *Acte și documente la renașterea României*, vol. III. București 1889, pp. 473—4.

iubit, alții îl criticau pentru asupririle, ce făcuse, precum este lumea, și așa a fost eșirea lui Grigorie Vodă Ghica din scaun după 7 ani, împristrițați de fatalități a convenției . . . au plecat Măria Sa dela moșie la Galați, unde s'au suit în vaporul Vienei și s'au dus la Franța, să petreacă, unde i-au fost și sfârșitul vieții¹⁾.

Acelaș contemporan Manolache Drăghiciu a încondeiat stăpânirea lui Ghica-Vodă în următoarea caracterizare succintă: «Apucăturile acestui Domn s'au arătat bune la început, dar n'au fost cu succes nici-odată, pentrucă soarta îl prigonea de a izbuti ce își punea în minte să facă, deoarece era îndărătnic precum spun și melancolic, defecte mari pentru un stăpânitoriu în fața norodului, ce trebuiește ocârmuit de aproape cu blândeță și cu dragoste »²⁾. În *Amintirile* decedatului Radu Rosetti, nepot al lui Grigorie Ghica, cetim despre acesta că fiind convins din tinerețe de necesitatea unității naționale «privea unirea Principatelor ca întâiul și indispensabilul jalon de pus ca să se ajungă la unitatea cea mare» și că el a fost «întemeietorul partidului unionist din Moldova . . . Dușmanii lui din țară, în capul cărora trebuie să punem pe Catinca Balș, soția cai-macamului însărcinat cu ocârmuirea Moldovei, l-au urmărit cu o ură sălbatecă, publicând împotriva-i un șir de pamflete infame, cărora el li-a atribuit o însemnătate, ce nu li se cuvenia. . . Publicarea pamfletelor l-a făcut să cadă într'o melancolie adâncă. O audiență ce o ceruse lui Napoleon III pentru a pleda în fața lui cauza unirii fiindu-i refuzată, spiritul lui zdruncinat a primit ultima lovitură. A pus refuzul audienței în legătură cu pamfletele, pe când pricina lui adevărată era dorința împăratului de a nu nemulțami Anglia, potrivnică unirii, și de a nu stârni bănuieli, cum că favorizează în secret tendințele unioniste, la încurajarea cărora se făcuse că renunță. Fostul Domn al Moldovei s'a sinucis în August 1857 »³⁾.

* * *

¹⁾ Manolachi Drăghiciu, *Istoria Moldovei pe timp de 500 ani până în zile noastre*. Iași 1857, v. II, p. 255—6.

²⁾ Idem, ibidem, p. 231—2.

³⁾ Radu Rosetti, *Amintiri* pp. 260 și 269. Mulțumesc d-lui general Radu Rosetti pentru bunăvoința de a-mi fi atras atențiunea asupra acestor amintiri ale decedatului său părinte.

În sfârșit frații Hurmuzachi puteau avea satisfacția de a fi contribuit prin activitatea lor ziaristică să accelereze măsurile, pe care guvernul Moldovei s'a simțit nevoit a le lua în cursul domniei lui Ghica. Dacă repetatele corespondențe din Iași, publicate în coloanele gazetei lor le-a atras avertismentul ministrului Alexandru Bach, în urma stăruitoarelor intervenții ale lui Nesselrode și Schwarzenberg, era pentru ei un important succes, întrucât le oferea dovada că opiniile lor nu puteau fi ignorate, dimpotrivă aveau darul de a neliniști simultan cârmuirea Moldovei, ca și pe aceea a Austriei și a Rusiei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I

Grigorie Ghica Domnul Moldovei arată principelui de Schwarzenberg că a interzis răspândirea în Moldova a ziarului « Bucovina », din cauza tendințelor socialiste subversive și cere să ordone censurei a suprima din acest ziar toate articolele, care se vor ocupa de chestiuni moldovene.

A. S. A. Monseigneur le Prince Felix de Schwarzenberg.

Monseigneur,

Le journal qui paraît à Szernovitch, sous le titre de gazette de la Bucowine, contient bien souvent des articles sur la Moldavie rédigés tous dans un esprit de propagande socialiste diamétralement opposé aux intérêts bien-entendus et à l'état politique et social de ce pays. Cette tendance pernicieuse avait motivé la prohibition du susdit journal mais les mesures qui ont été prises à cet effet n'ont pu empêcher qu'il ne soit introduit soit sous forme de missive soit par des moyens cachés et que, par sa libre circulation, il ne continue à propager des éléments subversifs de l'ordre des choses existant. Le journal de la Bucowine tend ainsi à suppléer à une publicité qui n'existe pas en Moldavie et à fournir un aliment à la plus dangereuse licence de la presse; car, tout moldave peut en profiter impunément soit pour répandre sous le voile de l'anonyme des opinions perturbatrices, soit pour deverser la diffamation sur les individus qui sont en butte à ses passions.

Votre Altesse peut trop bien apprécier dans sa sagesse la position de la Moldavie et les dangers qui resultent d'une licence qui nulle part ne saurait être compatible avec un ordre de choses régulier; Elle a, j'en suis convaincu, trop de sollicitude pour la tranquillité et le bien-être de cette principauté limitrophe pour qu'Elle ne prenne en considération les funestes conséquences d'un tel état de choses et qu'Elle ne veuille y apporter le remède qui est en Son pouvoir.

J'ose donc avoir recours à Vos bontés, mon Prince, pour Vous prier de vouloir bien employer le seul moyen efficace pour mettre un terme aux atteintes dirigées contre la tranquillité de ce pays, en ordonnant à la censure de supprimer dans les journaux de la Bucowine tout article qui aurait trait aux affaires de la Moldavie.

Veillez à cette occasion agréer, mon Prince, l'hommage de la haute considération avec laquelle.

J'ai l'honneur d'être
de Votre Altesse
le très humble et très obéissant serviteur
G. Ghyka.

Jassy, le 19/31 Décembre 1849.

II

Raportul agentului austriac Eisenbach către principele Felix Schwarzenberg în chestia ziarelor permise și nepermise în Moldova; în categoria a 2-a era «Gazeta de Transilvania» și «Bucovina» Hurmuzăcheștilor, în care s'a publicat un articol incendiar, cerând liberarea țăranilor de robotă. (Nr. 42). Hurmuzăcheștii sunt visători periculoși, cari urmăresc «ideea nebună a întemeierii unui imperiu daco-roman».

Jassy den 4. Ian. 1850.

Durchlauchtigster Fürst!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mit dem hohen Rescripte des k. k. Min. des Äuss. v. 29. Nov. 848 wurde der k. k. Agentie bedeutet, dass das hiesige österreichische Postbureau sich nicht mehr mit der Expedition der auswärtigen Zeitungen zu befassen habe, sondern diess ausschliesslich der moldauischen Postanstalt zu überlassen sei. Diese hohe Anordnung hatte die Wirkung, dass die moldauische Regierung alsbald eine Eintheilung der fremden Zeitungen in erlaubte und unerlaubte, wie dies aus der Anlage erhellet, traf und dass die moldauische Regierung bestimmte, wienach die erlaubten Blätter zensurfrei durch die österreichische Post eingeführt werden können.

Auf den von mir sofort gemachten Antrag, dass der Bezug der als erlaubt bezeichneten Journale durch die kaiserliche österreichische Post wieder gestattet werden möge, wurde das durch Z. 6004, 21. Aug. v. J. gestattet.

Unter die von der fürstlich moldauischen Regierung als unerlaubt erklärten fremden Zeitungen gehört, nebst der Gazetta de Transylvania, die romanische Zeitung Bukowina. Im Monate Aug. v. J. schritten die Redacteure dieser letztern Zeitung nämlich die Herrn G. u. Al. Hurmuzaki unter Darstellung der correcten Tendenz dieses Blattes, die keine andere sey, als nur Förderung des nationalen romanischen Elementes auf erlaubte Weise, in erlaubtem Masse und durch erlaubte Mittel bei der k. k. Agentie mit der Bitte ein, bei der fürstlich moldauischen Regierung die Aufhebung des vorjährigen Verbotes der Bukowina und ihre ungehinderte Circulation zu ermitteln. Diese Bitte, welche ich im Anschlusse

vorzulegen mich beehre, veranlasste den interimistischen Agentieverweser Vizeconsul Dworzak mit diessseitiger Note vom 13. Sept. v. J., Z. 5439 unter Mittheilung der von den vorbenannten Redacteurs beigebrachten Eingabe, bei dem fürstlich moldauischen Staatssecretariate sich dahin zu verwenden, damit, da diese Zeitung seit dem, dass die Herr Hormuzaki deren Redaction übernommen, eine ganz andere Tendenz verfolgt und wie die Agentie sich aus dem Inhalte der in der letzten Zeit erschienenen Blätter überzeugte, weder die gegenwärtige moldauische Regierung, noch ihre Suzeraine u. Schutz-Macht direct oder indirect angetastet wird, die Redacteurs zugleich versichern, der gegenwärtigen Richtung ihres Blattes treu zu bleiben, — das besagte Staatssecretariat dahin wirken wolle, womit das Zeitungsblatt Bukowina für erlaubt erklärt, und dessen freie Einführung in die Moldau künftighin gestattet werde. — Ungeachtet dieser fürwörtlichen Einbegleitung fand sich die fürstlich moldauische Regierung dennoch nicht bewogen, besagtes Zeitungsblatt für erlaubt zu erklären, und es verblieb somit fortan dabei: dass selbes ein hierlands *verbotenes* sei. — Bei Allem dem wusste sich dennoch die Bukowina in das Fürstentum Moldau neuerdings eine Bahn zu brechen. So viele Versicherungen die Redacteurs dieser Zeitung, wie vorhin gezeigt, auch machten, insbesondere auch das Versprechen hinsichtlich der Form gaben, dass jeder aufregende Aufsatz vermieden, und dass sich dieses Journal bloss mit wissenschaftlichen, in abgemessener, würdiger Sprache abgefassten Erörterungen befassen werde, und wiewohl ferner die Redacteurs auch bemerkten, dass die Bukowina stets auch gegen die fremden Regierungen der Nachbarstaaten, besonders aber der mit Oesterreich alliirten, gerechte und zeitgemässe Rücksicht geübt, und dass die Tendenz und Form auch in der Zukunft dieselbe sein werde, so sind doch ungeachtet Alles dessen die Redacteurs ihrem gegebenen Worte untreu geworden, und überschritten besonders in der letzteren Zeit alle Grenzen, der Art, dass es die allgemeine Aufmerksamkeit rege machen musste. In der jüngsten Zeit, in den im Anbuge ehrfurchtvoll mitfolgenden Nummern 40, 41 u. 42 erschienen sogar Artikel, welche die Entrüstung der moldauischen Regierung und des russischen Consulates gleichwie die Besorgnisse der Bojaren als Grundbesitzer hervorriefen. Hauptsächlich aber war es ein Aufsatz der Nummer 42, der auf die Robotbefreiung hinweist, der die Erbitterung bei den moldauischen Grundherren, von welchen so viele ihren Wohnsitz zu Jassy haben, nach sich zog, die in Rede stehenden Artikel wurden auch im nächsten Augenblicke nach ihrem Erscheinen in Jassy allgemein verbreitet, allgemein besprochen, von den Grundherren aber mit grosser Indignation aufgenommen. Wie ich erfuhr, veranlasste dies den kaiserlich russischen Consul über diesen Gegenstand dem kaiserlichen Ministerium Bericht zu erstatten. In welcher Art Russland dem Fürstenthume Moldau seinen Schutz angedeihen lässt, ist E. Durchlaucht wohl bekannt. Treten noch Umstände wie diese dazu, so muss Russland sich für veranlasst halten, die Fürstenthümer noch strenger zu überwachen und seine scharfen

Massregeln noch mehr zu verschärfen, jeden fremden Einfluss aber mit allen Mitteln hintanzuhalten oder zu beseitigen; — seine Politik gebietet ihm eine solche Wachsamkeit und Strenge. Fürst Ghyka theilte mir auch in dieser Beziehung seine Besorgnisse mit; ich gab ihm den Rath sich an E. Durchlaucht selbst mit vollem Vertrauen zu wenden. Den hierauf von ihm mir zugekommenen Brief gebe ich mir in der weiteren Anlage E. D. gehorsamst vorzulegen die Ehre.

Wer die Verfasser solcher Artikel sind? Darüber hat man theils Gewissheit, theils die begründete Vermuthung. Mit Zuverlässigkeit kann man behaupten, dass zu den vorzüglicheren Mitarbeitern dieser Zeitung: die Brüder Doxaki, C-tin und Al. Hormuzaki, von welchen die beiden Ersteren derzeit in Jassy sich aufhalten, und der hiesige Rechtsanwalt Winkler aus Galizien gehören. Auch in der letzten Pränumerations-Ankündigung hiess es, dass die Zeitschrift Bukovina ihrer bisherigen Tendenz als Organ der Interessen der romanischen Nation getreu, ihre unbefangene und selbstständige Haltung auch in Hinkunft bewahren werde. Diese Tendenz ist jedoch keine andere, als dass diese Leute, sich für romanische Patrioten haltend, der tollen Idee der Gründung eines daco-romanischen Reiches nachhängen und das Journal Bukovina zum Centralorgan für ihre und gleichgesinnter gefährliche Träumereien benützen. Um so unliebsamer für die k. k. Agentie und umso besorglicher für die reellen Interessen der hierlands weilenden österr. Staatsangehörigen muss es sich herausstellen, dass die Verbreitung wühlerischer Schwindel-Producte von Individuen ausgeht, welche mit Ausnahme einiger obscurer, geschäftsloser und übelrenommirter Moldo-Walachen, sämmtlich k. öst. Unterthanen sind. Um von meiner Seite fernerer Inconvenienzen und folgenschweren Collisionen mit den hierortigen russischen Civil- und Militärbehörden und mit der moldauischen Regierung nach Kräften zu begegnen, habe ich ohne allen Verzug die Verfügung getroffen, damit die staatsgefährliche Tendenzen verfolgende Bukovina in keinem Falle durch die Agentie-Post Expedition bezogen werde; aus diesem Anlasse habe ich auch das entsprechende Ansinnen an das Präsidium der Bukowiner k. k. Landesbehörde gestellt und da Herr Vizekonsul Dworzak sich mit der österreichischen Oberpostverwaltung betreff der Zeitungen ins Einvernehmen zu setzen unterliess, auch gleichzeitig an diese, unter Mittheilung eines Verzeichnisses der im Fürstenthum Moldau erlaubten und nicht erlaubten Zeitungen, das nöthige Schreiben zum weitem Amtsgebrauche erlassen, wovon ich E. D. den ergebensten Bericht mit der ehrfurchtvollen Bitte zu erstatten mir erlaube, die hochgefällige Verfügung veranlassen zu wollen, damit ebensowenig auch die nach Galatz bestimmten Exemplare der Bukovina nach Galatz an die dortige Consulats-Postexpedition abgesendet werden möchten, nachdem der Postexpeditor Milia sich mit der Übernahme von Pränumerationsbeträgen für die Bukovina befasst.

III

Felix Schwarzenberg răspunde lui Grigorie Ghica în chestia ziarului Bucovina comunicându-i că se vor lua prin ministerul de interne măsurile necesare și rezultatul i se va aduce la cunoștință prin agentul imperial Eisenbach.

A. Son Altesse Monseigneur le Prince Grégoire Ghyka, Prince-Hospodar de Moldavie à Jassy.

Vienne, le 24 janvier 1850.

Mon Prince,

J'ai eu l'honneur de recevoir la lettre en date du 19/13 décembre dr. par laquelle Votre Altesse a réclamé mon intervention, à l'effet d'empêcher les journaux qui paraissent en Bukovine, d'admettre dans leurs colonnes des articles, traitans les affaires de la Moldavie, dans une tendance contraire aux institutions qui existant dans ce pays.

Comme la surveillance de la presse, forme une des attributions du ministère Impérial de l'intérieur, je n'ai point tardé de communiqué à celui-ci, et de recommander à son attention particulière, la demande de Votre Altesse, et je me réserve de Lui faire connaître par l'entremise de l'Agent Impérial Mr. d'Eisenbach, les mesures, que, le susdit ministère, conformément aux dispositions législatives en vigueur, se trouvera à même de pouvoir adopter, dans le but sus indiqué.

En attendant veuille être persuadé mon Prince, que le Gouvernement de l'Empereur, ne cesse de prendre un intérêt aussi vif que constant au bien-être et à la prospérité de la Moldavie, et par conséquent au maintien de l'ordre légal et de les tranquillité dans ce pays; et recevez en même temps l'expression de la haute considération, avec laquelle je suis.

Mon Prince de V. A.

IV

Grigorie Ghica scrie lui Felix Schwarzenberg că ziarul « Bucovina » continuă a se strecura în Moldova și a se ocupa cu evidentă reavoință de chestiunile moldovenesti; exprimă părerea că în această epocă a tendințelor subversive ar fi și în interesul Austriei să contribuie la menținerea ordinii într-o țară limitrofă.

A Son Altesse Monseigneur le Prince de Schwarzenberg.

Monseigneur,

Par la lettre dont Votre Altesse m'a honoré en date du 24 janvier dernier j'ai été autorisé à espérer de la sollicitude du Gouvernement

Impérial la cessation du préjudice que le journal publié à Czernowitz sous le titre de « Gazette de la Bucovine » ne cesse de porter au bon ordre et à la tranquillité de la Moldavie.

Depuis quelque temps et surtout dans les No. 8, 9 et 10, ce journal, s'occupant particulièrement des affaires moldaves, paraît s'être fait l'écho des passions et l'organe d'une coterie animée par un esprit de malveillance évident. Ses feuilles parvenant par la poste autrichienne sous enveloppe en guise de missives, et distribuées à leurs adresses circulent sans empêchement et rendent illusoires les mesures en vigueur contre la licence de la presse. Votre Altesse peut facilement concevoir le mal qui en provient pour ce pays et les embarras qui en résultent pour le Gouvernement. Dans une époque aussi féconde en licence et en tentatives subversives, il existe entre les pouvoirs appelés à veiller à la sûreté publique, quelque grands ou infimes qu'ils soient, une solidarité qui les rapproche dans un but commun. La Cour Impériale en protégeant contre de coupables atteintes un pays limitrophe, aura agi dans l'intérêt, du bon ordre général et il ne se présente malheureusement que trop d'occasion où le Gouvernement même de ce pays est appelé dans sa sphère à contribuer à la sûreté des États qui touchent à ses frontières.

Veillez donc m'excuser Mon Prince, si je me vois obligé d'importuner de nouveau Votre Altesse en La priant d'adopter les mesures que Sa sagesse éclairée et ses bienveillantes dispositions envers ce pays lui auront suggérées pour mettre un terme au scandale produit par la « Gazette de la Bucovine ».

Je saisis cette occasion pour Vous prier Monseigneur d'agréer l'assurance de la plus haute considération avec laquelle.

J'ai l'honneur d'être de Votre Altesse.

Jassy, le 27 février (11 mars) 1850.

Le très humble et très obéissant serviteur
G. Ghyka

V

Felix Schwarzenberg scrie ministrului Bach să ia măsuri contra ziarului « Bucovina » punându-l cât mai curând în situația să poată da lui Ghica un răspuns potrivit cu împrejurările.

An Minister Dr. Bach.

Wien, am 23. März 1850.

Mit Bezug auf meine ergebene Zuschrift vom 24. Jänner l. J., welche bisher unerledigt blieb, beehre mich E. E. gegen gefälligen Rückschluß, hierneben ein neuerliches Schreiben ergebnst mitzuthellen, welches

der Hospodar der Moldau zu dem Zwecke an mich gerichtet hat, damit das in Czernowitz erscheinende Tagblatt Bukovina verhindert werde, Artikel in seine Spalten aufzunehmen, welche darauf berechnet sind, die Gemüther in der Moldau aufzureitzen; — und ich kann nicht umhin E. E. zu ersuchen, mich gefälligst und baldthunlichst in die Lage versetzen zu wollen, H. Frst. Ghyka eine den Umständen angemessene Antwort ertheilen zu können.

VI

Ministrul Bach răspunde lui Felix Schwarzenberg că legea de presă neadmițând censura preventivă (Vorzensur) el nu poate opri publicarea articolelor de interes moldovenesc în ziarul « Bucovina », va îndruma însă pe șeful țării, baronul de Henniger, să avizeze redacția ziarului și, în caz că va continua în direcția inadmisibilă, să-i aplice măsurile reglementare.

Nr. 473 M. J.

An Seine des Herrn Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und des Hauses Fürsten zu Schwarzenberg Durchlaucht.

Auf die geehrte Zuschrift Eurer Durchlaucht vom 24. Jänner 1. J. und vom 23. März 1. J., Z. 33 betreffs einiger, namentlich die bäuerlichen und Agrarverhältnisse in der Moldau in aufregender Art besprechender Artikel des in Czernowitz erscheinenden Blattes « Bukovina » und der dagegen im Sinne der Reklamationen der fürstlich moldauischen Regierung zu ergreifenden Maßregeln, beeile ich mich zu erwiedern, dass bei der bestehenden Preßgesetzgebung und weil selbst im Ausnahmestande, in welchem sich das Kronland Bukowina befindet, eine Vorzensur nicht Platz greifen darf, ich mich nicht in der Lage befinde, ein allgemeines Verbot der Aufnahme von Artikeln, welche die Moldau und die dortigen Verhältnisse betreffen, an die Redaktion der Bukovina erfließen zu machen, wie es im Wunsche der fürstlich moldauischen Regierung liege, dass ich jedoch meinerseits mit grösster Bereitwilligkeit dasjenige in dieser Sache thue, was in meinem Wirkungskreise möglich ist, und darum in Anbetracht der überhaupt wahrgenommenen, den Anforderungen des bestehenden Ausnahmestandes, mit Rücksicht auf die noch nicht vollständige Beruhigung des Inlandes und der Nachbarländer namentlich der Donaufürstenthümer, — nicht entsprechende Haltung der Zeitschrift Bukovina den Landeschef Freiherrn von Henniger auffordere, die geeignete Verwarnung der Redaktion und im Falle einer fortgesetzten unzulässigen Richtung des Blattes, die weiteren entsprechenden Schritte, im vorschriftmässigen Wege zu veranlassen.

Die Beilagen folgen zurück.

Wien, am 28. März 1850.

Bach

VII

Felix Schwarzenberg răspunde lui Ghica în chestia ziarului «Bucovina» exprimând speranța că măsurile luate vor fi eficace, și promițând să-i comunice aceste măsuri prin agentul imperial Eisenbach.

A Son Altesse Mons. le Prince Grégoire Ghyka, Hospodar de Moldavie.

Vienne, le 4 avril 1850.

Mon Prince,

Je n'ai point tardé de communiquer au ministère Impérial de l'intérieur, la lettre que Votre Altesse m'a fait l'honneur de s'adresser en date du 27 février (11 mars) dr. et d'engager ce ministère itérativement, à employer tous les moyens légaux à sa disposition, pour empêcher, autant que faire se peut, l'admission dans le journal intitulé « Gazette de Bucowine » des articles, dont la tendance serait hostile aux institutions existantes en Moldavie.

Venant de recevoir de la part de Mr. le ministre de l'intérieur, une réponse préalable, qui me donne tout lieu d'espérer, que des mesures propres à atteindre le but dont il s'agit ne tarderont pas à être adoptées par les autorités Impériales compétentes — je m'empresse, mon Prince, de Vous en prévenir, et je me réserve de faire communiquer ces mesures à Votre Altesse par l'entremise de l'Agent Impérial Mr. d'Eisenbach, aussi-tôt qu'elles seront parvenus à ma connaissance.

Agrérez, mon Prince, l'expression de la haute considération avec laquelle je suis.

de V. A.

VIII

Felix Schwarzenberg îndrumă pe Eisenbach, să comunice lui Ghica măsurile luate cu privire la ziarul «Bucovina».

An H. v. Eisenbach in Jassy.

Wien, am 6. April 1850.

Ausser dem, von E. E. mittelst Ihres Berichtes vom 4. Jänner No. 2 mir zugesendeten Schreiben des H. Fürsten der Moldau Gregoire Ghyka, betreffend einige in dem Tagblatte Bukovina erschienenen, die moldauischen Verhältnisse in gehässiger und aufreizender Tendenz besprechenden Artikel, — hat der Herr Fürst in derselben Angelegenheit, annoch eine zweite Zuschrift unter dem 27. Februar (11. März) l. J. an mich gerichtet.

Nachdem der Gegenstand der in Rede stehenden Reklamation des H. Hospodars, in das Ressort des Ministeriums des Innern einschlägt, so habe ich demselben die beiden vorbemerkten Zuschriften mit dem dringenden Ersuchen zugesendet, alle nach dem gegenwärtigen Stande der Gesetzgebung in Österreich zulässigen Mittel in Anwendung zu bringen, um die darin ausgedrückten Anlangen des Fürsten Ghyka, so weit möglich zu berücksichtigen. Auch habe ich diesem letzteren in meinen beiden Erwidierungsschreiben, von der obigen Veranlassung in die Kenntniß gesetzt und dem H. Hospodar die Zusicherung ertheilt, dass ihm die von dem Ministerio des Innern gegen das Tagblatt Bukovina in Anwendung zu bringenden Maßnahmen, durch E. E. Vermittlung werden bekannt gegeben werden.

H. Minister Bach hat mir nunmehr mittelst der in Abschrift mitfolgenden Eröffnung vom 28. v. M., welche mir heute zukam, umständlich bekannt gegeben, welche Anordnung in Absicht auf das Tagblatt Bukovina er zu treffen sich in der Lage befunden hat; und ich beauftrage E. E. schon von dieser Eröffnung des H. Ministers des Innern, dem H. Hospodar vertrauliche Kenntniß zu geben.

Empfangen . . .

IX

Ministrul Alexandru Bach avizează pe Felix Schwarzenberg, că şeful provizoriu al Bucovinei, baronul Henniger, a luat măsuri cu privire la ziarul « Bucovina » şi va continua să urmărească cu atenţiune deosebită acest ziar.

2034/M. J.

An Seine des Herrn Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und des Hauses Fürsten von Schwarzenberg Durchlaucht.

Im Nachhange zu meiner Zuschrift vom 28. v. Mts., Z. 473/M. J. gebe ich mir die Ehre, Eurer Durchlaucht zu eröffnen, daß laut einer mir von dem provisorischen Landeschef der Bukowina erstatteten Anzeige die Redaktion des in Czernowitz erscheinenden Blattes « Bukovina » ämtlich mit dem Bemerken verwarnt worden sei, es würden bei dem Verharren des Blattes in der von Eurer Durchlaucht angedeuteten Richtung die gesetzlichen Repressivmittel in Anwendung gebracht werden.

Übrigens bemerkt Freiherr von Henniger, dass das gedachte Blatt, welches bis nun die wenigsten Prämuneranten am Orte seines Erscheinens zähle, auf die Bewohner des Kronlandes Bukowina keinen nachtheiligen Einfluß geübt habe, und dass er fortfahren werde, dasselbe einer besonderen Beachtung zu unterziehen.

Wien, den 16. April 1850.

Bach

X

Felix Schwarzenberg trimite un resumat al notei lui Bach în chestia « Bucovinei » agentului din Iași, spre a-l comunica lui Ghica în mod confidențial.

An Herrn von Eisenbach in Jassy.

den 23. April 1850.

Im Nachhange zu meiner Weisung vom 6. I. M. übersende ich E. W. im Anschlusse den Auszug einer Note des H. Ministers des Innern, über die angeordnete amtliche Verwarnung der Redaction des in Czernowitz erscheinenden Blattes « Bukovina » und überlasse es Ihnen dem Herrn Hospodar hievon vertrauliche Kenntniß zu geben.

Empfangen . . .

XI

Agentul austriac din Iași, Eisenbach raportează lui Felix Schwarzenberg că Grigorie Ghica nu a rămas satisfăcut de măsurile luate cu privire la ziarul « Bucovina »; el ar fi așteptat să i se interzică de a se mai ocupa de chestii moldovenești; de altfel articolele care supără pe Ghica și cercurile conducătoare corăspund adevărului și trezesc simpatia cetitorilor. Ghica purtând acum cununa de spini a domniei moldovene — atât de grea pentru capul lui — va recunoaște că erau îndreptățite măsurile luate contra « Bucovinei » și « Gazetei de Transilvania », din partea antecesorului său Mihail Sturza, pe care îl combătea mai înainte, ca șef al opoziției.

No. 30.

Iassy, den 14. juni 1850

An Seine des Herrn Feldmarschall-Lieutenants, Fürsten Felix von Schwarzenberg, k. k. Ministerpräsidenten, Minister des Äussern und des kaiserl. Hauses etc. Durchlaucht.

Durchlauchtigster Fürst!

Den Inhalt der verehrlichen Weisungen vom 6. und 23. April l. Js. habe ich, Eurer Durchlaucht hohem Auftrage gemäss, zur vertraulichen Kenntniß des Herrn Hospodar gebracht und demselben zugleich von der Verfügung des H. Ministers des Innern laut seiner Noten vom 28. März und 16. April l. Js. verständiget, wienach ein allgemeines Verbot der Aufnahme von Artikeln, welche die Moldau und die dortigen Verhältnisse betreffen, an die Redaction der « Bukovina » nicht erfließen könne, dass aber Letztere amtlich mit dem Bemerken verwarnt worden

sei, es würden bei dem Verharren des Blattes in der von Eurer Durchlaucht angedeuteten Richtung die gesetzlichen Repressivmittel in Anwendung gebracht werden.

Fürst Ghyka mag des Glaubens gewesen sein, dass die kaiserl. Regierung an die benannte Redaction ein strenges Interdict ergehen machen würde, der Vorgänge in der Moldau fernerhin mit keinem Worte mehr zu erwähnen, — da er kaum verkennen kann, dass hierüber nichts Erfreuliches zu sagen ist, — ein Umstand, der wohl directe nicht auf ihn, einen Ehrenmann im vollen Sinne des Wortes, sondern auf seine Regierungsorgane, ohne Ausnahme, sich bezieht; die Ansicht des H. Fürsten dass, ohne ein solches Interdict das Verbot, jene Zeitung — als solche — gleich anderen Journalen durch die Agentie-Post in die Moldau einzuführen, ein bloß illusorisches sei, zumal die in der Moldau prohibirten fremden Tagesblätter als versiegelte Briefe gegen Entrichtung des Post-Portos eingeschmuggelt werden können, ist übrigens eine ganz richtige, deshalb hatte auch Fürst Ghyka sich an das kaiserl. russische Ministerium mit dem Ersuchen gewendet, sein diesfälliges Ansinnen in Wien kräftigst zu unterstützen, wohl wissend, dass dieser Schritt guten Anklang in Petersburg finden werde. Die eingangs erwähnte Mittheilung hat ihn daher nicht befriedigt. Mittlerweile sind die nach einander in der «Bukovina» erschienenen scharfen und kräftigen Schilderungen der moldauischen Zustände auch in der Moldau verbreitet worden; sie haben bei der jetzigen Stimmung der Moldauer im allgemeinen, vielen Beifall andererseits aber auch grosses Aufsehen und das Mißfallen des regierenden Fürsten und der dadurch angegriffenen höheren Regierungsbeamten, wie nicht minder des russischen Consulats zur Folge gehabt, was wohl Niemanden Wunder nehmen kann. Auf eigene Anschauung und Erfahrung gestützt, lege ich den ehrerbietigen Ausdruck meiner Überzeugung nieder, dass die oberwähnte Schilderung der moldauischen Zustände eine durchaus auf wahren Thatsachen beruhende ist und sich nichts davon weglegnen läßt; der Inhalt meiner Berichte an Eurer Durchlaucht sowohl, als an Seine Excellenz den H. Handelsminister, enthalten keine erfreulicheren Angaben, denn ich hielt es jederzeit für meine strengste Pflicht die Sache anzuzeigen so wie sie mir sich darstellt, nicht aber wie sie sein sollte und könnte; allerdings aber ist meine Schreibart verschieden von der eines nach Effect und Beifall strebenden Zeitungs-Correspondenten. In meiner Stellung jedoch, als Organ der kaiserlichen Regierung und Vertreter der so zahlreichen österreichischen Angehörigen, die in der Moldau die heterogensten Erwerbszweige auf verschiedene Weise ausbeuten und mit ihren Familien einen größtentheils ergiebigen Unterhalt finden, kann ich — ich gestehe es unumwunden — derlei sich wiederholende grimmige Ausfälle nur innigst bedauern, denn, abgesehen von der Aussichtslosigkeit einer Abhilfe oder Besserung, auf gütlichem Wege, der einer entarteten Race wie die moldauische — anklebenden Gebrechen und Laster, erzeugt eine solche fremde und unberufene Kontrolle, so lange nicht ausgiebigere

Mittel ihr zur Seite stehen, Groll und Haß, die mit aller Schwere nur den schuldlosen hierlands domicilirenden österreichischen Unterthan treffen; auch paralysiren sie alle Bestrebungen der kaiserlichen Agentie, den freundlichen und friedlichen internationalen Verkehr aufrecht zu erhalten; wie schwierig die ämtliche Stellung derselben leider schon ist, erhellet zur Genüge aus seinen Berichten und ist überdieß aus dem anruhenden Rapport des Dragomans Száwul zu entnehmen, welcher mit den moldauischen Behörden zunächst in tagtäglichem Verkehre steht. Indem ich mir in der Anlage die Ehre gebe Eurer Durchlaucht die erste Abtheilung des Aufsatzes über moldauische Zustände mittelst der zuliegenden drei Nummern der « Bukovina » zur gefälligen Einsicht zu unterbreiten, übermache ich unter Einem auch die Fortsetzung dieses Artikels, zugleich mit dem Aufsätze in der « Gazeta de Moldavia » No. 28, welcher die letztere Fortsetzung hervorgerufen hat.

Fürst Ghyka hat aus Anlass dieser Zeitungsartikel, die ihm natürlicher Weise nur mißbillig sein müssen, sich gegen mich geäußert, daß solche maßlose und fortwährende Ausfälle gegen ihn und seine Organe die Anzahl der Malcontenten und seiner Gegner im Lande nur aufzumuntern geeignet sind, und dass ich unter diesen Verhältnissen wohl selbst begreifen werde, wie wenig er in der Lage sei, meinen häufigen Anforderungen, den aus den benachbarten österreichischen Kronländern in der Moldau sich herumtreibenden Emissären der Revolutions-Propaganda nachzuforschen, sie zu ergreifen und auszuliefern, genügend zu entsprechen, da doch die Zeitschrift « Bukovina » die Moldauer gegen ihre eigene Regierung aufstachle und ihnen Hohn und Verachtung gegen dieselbe predige, die daher, bei ihrem Unverstande, in solchen Emissären bloße politische Märtyrer zu erkennen sich angewöhnten. Fürst Ghyka dürfte heute, wo er das Ziel seiner heissesten Wünsche — die in der jetzigen Zeit für sein Haupt allzuschwere Dornenkrone eines Fürsten der Moldau mit so vieler Mühe und so grossen Geldopfern erreicht hat, aus eigener leidiger Erfahrung, die strengen Maßregeln seines Vorgängers Stourdza gegen manche fremde Journale und namentlich gegen die « Bukovina » und die « Gazeta de Transylvania » begreifen und gerechtfertiget finden; während er doch früher, als bloßer Privatmann und oberster Lenker der zumeist aus Männern von schlechtem Rufe und aus einer übermüthigen Jugend zusammengesetzten Opposition, den in einigen ausländischen Zeitungen gegen den Ex-Hospodar Stourdza erhobenen Anklagen und Verwünschungen keineswegs abhold war, ja vielmehr zu deren Verbreitung im Lande das Seinige beigetragen hat. Fürst Ghyka, wird — ich zweifle nicht daran — wohl noch manche andere bittere Erfahrungen machen müssen.

Geruhen Euer Durchlaucht den Ausdruck meiner tiefsten Verehrung zu empfangen.

Eisenbach

XII

Nesselrode avizează pe ambasadorul rus la Viena, contele de Medem, că Ghica a intervenit și la ministerul imperial rusesc în chestia ziarului « Bucovina », pentru a curma influența nefastă a lui; dacă va afla util, să mai facă o încercare pe lângă ministerul austriac în această chestiune.

Copie d'une dépêche adressée au Comte de Médem en date de St. Pétersbourg, le 22 juin, 1850 sub No. 2224.

St. Pétersbourg, le 22 juin 1850.

Par sa dépêche en date du 30 Janvier, 11 Février sub No. 117 V. Ex. nous avait annoncée que le Prince Schwarzenberg était venu au devant du désir qu'Elle lui avait exprimé au nom du Ministère Impérial, vu que les ordres nécessaires venaient déjà d'avoir été donnés, pour réprimer le langage de la gazette de Bucovine.

Les abus signalés n'ayant pourtant pas discontinué, le Prince Ghica s'est itérativement adressé au Ministère Impérial pour réclamer son intervention officieuse à l'effet d'arrêter l'influence nuisible que la feuille précitée ne peut qu'exercer dans les Principautés. Le Hospodar de Moldavie ajoute, que le journal étant d'ailleurs adressé aux abonnés par l'entremise du bureau de poste autrichien à Jassy, le gouvernement est privé de tout moyen d'en empêcher la distribution.

En Vous invitant, en conséquence, Mr. le Comte, de vouloir bien si Vous le jugez utile, faire de la demande du Hospodar, l'objet d'une nouvelle démarche auprès du Ministère autrichien je Vous prie d'agréer.

XIII

Felix Schwarzenberg către ministrul Bach în chestia ziarului « Bucovina ».

An Herrn Minister des Innern.

ad. N. 7/g. den 4. Juli 1850.

Mit Beziehung auf die schätzbaren Noten vom 28. März und 16. April I. J. No. 473 und 2034, welche die gegen das in Czernowitz erscheinende Tagblatt « Bukovina », ergriffenen Maßregeln zum Gegenstande hatten und von deren Inhalte ich dem Hospodar der Moldau durch den kais. Agenten vertrauliche Kenntniß geben ließ, beehre ich mich E. H. den hierauf vom H. von Eisenbach eingelangten Bericht d. d. Jassy, 14. v. M. No. 30. sammt Anschlüssen zur Einsicht, gegen gefällige Rückstellung ergebenst mitzutheilen.

XIV

Felix Schwarzenberg scrie din nou ministrului Bach să ia măsuri urgente contra ziarului «Bukovina» și agentului din Iași Eisenbach, să interzică a se face distribuirea acestui ziar prin organele poștei austriace.

I. Herrn Minister Bach, II. Herrn v. Eisenbach in Jassy.

den 24. Juli 1850.

Für I.

Wie E. H. aus der gegen gefällige Rückstellung in Abschrift mitfolgenden Depesche des kais. russischen Staatskanzlers an den Gesandten Grafen Médem in Wien d. d. Petersburg 22. v. M. gefälligst entnehmen wollen, scheint die Haltung der in Czernowitz erscheinenden Zeitung «Bukovina» trotz der gegen dieselbe ergriffenen Maßregeln, die Regierung des Fürstenthums Moldau noch immer zu beunruhigen.

Ich erlaube mir daher E. H. neuerdings zu ersuchen, nach Maßgabe der bestehenden Gesetzgebung soweit thunlich, gefälligst dahin wirken zu wollen, daß die Redaction der «Bukovina» gehindert werde, die Spalten ihres Blattes solchen Artikeln zu öffnen, welche offenbar feindselige Tendenzen, gegen die bestehenden Staatseinrichtungen in der Moldau zur Schau tragen.

Ueber das von E. H. diesfalls zu Veranlassende erbitte ich mir die geneigte Mittheilung um demgemäß die russische Bothschaft verständigen zu können.

Schliesslich glaube ich nicht unerwähnt lassen zu wollen, dass bezüglich der, in der oben angeschlossenen Depesche erwähnten, zweifelsohne ungegründeten Klage gegen das österreichische Postbureau in Jassy unter Einem dem dortigen kais. Agenten die nöthige Aufklärung abverlangt, und ihm der Auftrag ertheilt wird, wenn von dem dortigen österr. Postbureau etwa doch noch die Distribution des Journals «Bukovina» im Abonnement-Wege besorgt würde, solche ohne Zeitverlust einstellen zu machen.

Für II.

In einer Mittheilung der russisch kaiserlichen Bothschaft allhier, ist die Anzeige enthalten, dass das der Agentie unterstehende Postbureau sich noch immer mit der Distribution der in Czernowitz erscheinenden Zeitung «Bukovina» im Abonnement-Wege befasse. E. W. werden demnach beauftragt mir ehestens bekannt zu geben, ob dies wirklich der Fall sey, und ob — sohin — den von Ihnen — laut des Berichts vom 4. Jänner 1. J. No. 2 dagegen ergriffenen Massregeln noch bestehen oder nicht?

Sollte das österr. Post-Bureau in Jassy, neuerdings Prenumeration auf das in Rede stehende Tagblatt angenommen haben, so wollen Sie solches nachdrücklichst und unter strenger Rüge untersagen und für die genaue Beobachtung dieser Anordnung in der Zukunft Sorge tragen.

Empfangen...

XV

Nota lui Felix Schwarzenberg către ambasadorul Rusiei în chestia ziarului « Bucovina ».

Note verbale à l'Ambassade de Russie.

Vienne, 24 juillet 1850.

Le Ministre Impérial des affaires étrangères a eu soin de transmettre à celui de l'Intérieur, — en les recommandant à son attention particulière — les réclamations qui font l'objet de la dépêche de Mr. le Comte de Nesselrode en date du 22 juin dont Mr. le Comte de Medem a bien voulu lui donner communication.

En attendant qu'il puisse faire connaître à l'Ambassade Impériale de Russie la réponse du Ministre de l'Intérieur, le Prince de Schwarzenberg croit ne pas devoir tarder à L'informer que, dès le mois de Janvier dernier, le Ministère Imperial des affaires étrangères s'était, à la suite de démarches faites par l'organe de Mr. d'Eisenbach, Agent de l'Empereur en Moldavie, adressé au département de l'Intérieur dans le but de provoquer les mesures nécessaires pour empêcher, — autant que le comporterait la législation en vigueur, — l'admission dans le journal « la Bucowine » d'articles, dont la tendance serait hostile aux institutions existantes en Moldavie. Depuis, on a été dans le cas d'annoncer au Hospodar, que ces mesures avaient effectivement reçu leur exécution.

En ce qui concerne les plaintes articulées contre le bureau de poste autrichien établi à Jassy, par l'entremise duquel le journal en question serait à ce qu'on prétend adressé aux abonnés, en Moldavie, tout porte à croire que des informations inexactes ont seules pu y donner lieu. En effet, il résulte d'un rapport de Mr. d'Eisenbach en date du 4 Janvier dr. que ce fonctionnaire avait, à cette date, pris les dispositions nécessaires, à l'effet de faire cesser toute distribution de la Gazette de Bucovine par le bureau de poste dépendant de l'Agence Impériale et avait interdit à celui-ci de se charger désormais de recevoir des abonnements à cette feuille.

Ces dispositions ont été, au surplus, communiquées aux autorités de la Bucowine, ainsi qu'à l'administration générale des postes à Vienne, à laquelle il a été, en outre, transmise une liste des journaux autorisés, et non autorisés, dans la Principauté de Moldavie.

Neanmoins, le Pce. de Schwarzenberg va se faire rendre compte des faits qui pourraient avoir motivé les plaintes dirigées contre le bureau de poste de Jassy, et il se réserve, s'il y a lieu, de prendre à cet égard telles mesures répressives, qui seraient jugées convenables.

XVI

Bach către Schwarzenberg în chestiunea ziarului « Bucovina ».

No. 131/g. pr. 1/8. 3691/M. J.

An Seine des Herrn Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und des Hauses Fürsten zu Schwarzenberg Durchlaucht.

Den mir mit der gefälligen Zuschrift vom 4. d. M. Z. 7/g mitgetheilten Bericht des H. v. Eisenbach aus Jassy, die Haltung der Zeitschrift « Bucovina » betreffend, gebe ich mir die Ehre, Eurer Durchlaucht in der Anlage mit dem verbindlichsten Danke und mit dem Bemerken zurückzustellen, dass unter Einem der Landeschef der Bukowina beauftragt werde, die Redaktion des gedachten Blattes mit Hinweisung auf die sonst von Seite der Ausnahmsbehörde in Aussicht stehende Unterdrückung des Journales zum letzten Male zu verwarnen und zu einer gemäßigteren Haltung bei Besprechung der noch nicht gänzlich geordneten Verhältnisse des Inlandes sowie des nachbarlichen Auslandes zu ermahnen.

Wien, den 29. Juli 1850.

Bach

XVII

Dragoritsch către Felix Schwarzenberg în chestiunea ziarului « Bucovina ».

An Seine des k. k. Feldmarschalleutenants, Ministerpräsidenten, Minister des Äussern und des kais. Hauses etc. Herrn Felix Fürsten von Schwarzenberg Durchlaucht in Wien.

Jassy den 4. August 1850.

Durchlauchtigster Fürst!

In Gemäßheit des hohen Erlasses vom 24. Juli d. J. No. 74/g. gebe ich mir die Ehre, Eurer Durchlaucht ehrfurchtsvoll zu berichten, dass die laut Berichts vom 4. Jänner l. J. No. 2 bezüglich der Zeitung Bukovina ergriffenen Maßregeln allerdings noch bestehen und von dem dieser kaiserlichen Agentie unterstehenden Postbureau keine diesfälligen Bestellungen angenommen werden.

Postexpeditor Dornian, den ich diesfalls mit dem Bedeuten zur Rede stellte, dass, wenn er eine Pränumeration auf diese Zeitung annehme, er sich schwer verantwortlich machen würde, versicherte mich, mir das Verzeichniß derjenigen Zeitungen, auf welche von ihm für diesen Semester Bestellungen gemacht wurden, übergeben, von welchem ich eine Abschrift in der Anlage vorzulegen die Ehre habe, dass er keineswegs eine Pränumeration auf das in Rede stehende Tagblatt annehme, dass er übrigens den ihm ertheilten Auftrage die genaueste Folge leisten werde.

Über die Art und Weise, wie Exemplare dieser Zeitung in die Moldau gelangen, bemerkte Dornian, dass dies in Briefform erfolge, er würde zwar mit Bestimmtheit anzugeben im Stande sein, in welchen Briefen sich ein Exemplar dieser Zeitung befinde, insbesondere seien es die vornehmsten der Bojaren, dann die Gebrüder Eudox und Constantin Hormuzaki, welchen solche Briefe zukommen, doch getraue er sich nicht, wenngleich das obige Verboth bestehe, diese Briefe zurückzuhalten, zurückzuschicken oder zu eröffnen, es wäre denn, dass er dazu angewiesen werden würde, was aber übrigens zuversichtlich eine widrige Stimmung im Publicum zur Folge hätte.

Aus dem Vorangelasenen geht hiemit hervor, dass die in der von der kais. russ. Botschaft betreff dieser Zeitung gemachten Mittheilung enthaltene Anzeige als eine mit der Wirklichkeit nicht übereinstimmende sich herausstelle.

Geruhen Euer Durchlaucht den Ausdruck meiner tiefsten Verehrung zu genehmigen, mit welcher ich zu verharren die Ehre habe Eurer Durchlaucht

ganz ergebenster Diener
Dragoritsch

XVIII

Felix Schwarzenberg către Eisenbach în chestiunea ziarului « Bucovina ».

No. 131/g.

An Herrn v. Eisenbach in Jassy.

Wien, den 5. August 1850.

Von dem Inhalte E. E. Berichtes No. 30. vom 14. Juni l. J., die Haltung der Zeitschrift « Bukovina » betreffend, habe ich sogleich dem H. Minister des Innern Mittheilung gemacht.

In einer mir so eben zugekommenen Rückäusserung ertheilt mir nun der H. Minister die erneuerte Zusicherung, dass alle innerhalb der

Grenzen der bestehenden Pressgesetzgebung zulässigen Mittel werden in Anwendung gebracht werden, um die Redaction des genannten Blattes zu einer gemässigten Sprache verhalten zu machen.

Ew. wollen hievon dem H. Hospodar gelegentlich Kenntniß geben.

XIX

Dragoritsch către Felix Schwarzenberg în chestiunea ziarului « Bucovina ».

No. 42.

An Seine des k. k. Feldmarschall-Lieutenants, Ministerpräsidenten, Minister des Äussern und des Kaiserlichen Hauses Herrn Felix Fürsten von Schwarzenberg Durchlaucht in Wien.

Jassy, den 19. August 1850.

Durchlauchtigster Fürst,

Ich gebe mir die Ehre, Euer Durchlaucht hiemit ergebenst zu berichten, dass ich dem Herrn Hospodar Ghyka von dem Inhalte des hohen Re-scriptes ddo. 5. d. Mts. Nrö. 131/g. betreffend die Zeitschrift « Bucovina » bei Gelegenheit der wegen der Zollfrage stattgefundenen Unterredung Kenntniß zu geben nicht unterließ, worauf sich Fürst Ghika dahin aussprach, dass er alle jene Maßregeln, welche von der k. k. Regierung in Anwendung gebracht werden würden, dankend anzuerkennen sich verpflichtet halte.

Geruhen Euer Durchlaucht den Ausdruck meiner tiefsten Verehrung zu genehmigen, mit welcher ich zu verharren die Ehre habe,

Eurer Durchlaucht
ganz ergebenster Diener
Dragoritsch

XX

Ambasada rusească din Viena avizată printr'o notă verbală despre măsurile luate cu privire la ziarul « Bucovina ».

No. 167/g.

Note verbale à l'Ambassade de Russie.

Vienne, 20 août 1850.

Ainsi que le Minister des affaires étrangères de S. M. I. et R. A. a eu l'honneur d'en prévenir l'Ambassade de Russie par sa note verbale du 24 du mois dr., il a chargé l'Agent de l'Empereur à Jassy de lui rendre compte des faits que pouvaient avoir donné lieu aux plaintes élevées par Mr. le Hospodar de Moldavie contre le bureau de poste dépendant de l'Agence Impériale au sujet de l'expédition du journal « la Bucovine ».

Il résulte d'un rapport que le vient de recevoir de Mr. d'Eisenbach, que les mesures prises par cet Agent et dont il est fait mention dans la Note verbale précitée, continuent à être en vigueur, et que le Chef du bureau de poste autrichien à Jassy s'est pleinement justifié des imputations dont il avait été l'objet, en prouvant par la production de la liste indicative des journaux, auxquels il a été pris par son entremise des abonnements pour le semestre courant, que la Gazette de Bucovine ne figure point sur cette liste.

Le Ministre des affaires étrangères en s'empressant d'informer l'Ambassade de Russie de ces faits, la prie de vouloir bien les porter à la connaissance du gouvernement Impérial.

XXI

Ministrul Bach arată că a îndrumat pe şeful administraţiei din Bucovina să ia măsuri pentru a suprima ziarul « Bucovina » din Cernăuţi, dacă nu se îndreaptă.

4148/M. J.

An Seine des Herrn Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und des Hauses Fürsten zu Schwarzenberg Durchlaucht.

Wien, den 22. August 1850.

In Gemäßheit der schätzbaren Zuschrift Eurer Durchlaucht vom 24. Juli d. Js. Z. 74 g. habe ich nicht verfehlt, den provisorischen Landeschef der Bukowina von den neuerlich gegen die Redaktion der gleichnamigen Zeitschrift vorgekommenen Klagen in die Kenntniß zu setzen und ihn aufzufordern, in Gemäßheit der ihm schon aus wiederholten ähnlichen Anlässen erteilten Weisungen nunmehr der Redaktion des gedachten Journalen eine Verwarnung mit verstärktem Nachdrucke und unter Androhung der im nochmaligen Recidivfalle eintretenden strengeren Maßregeln zukommen zu lassen, und mir sowohl über den Vollzug dieser Weisung als darüber die Anzeige zu erstatten, wie die Redaktion die mehrmalige Übertretung der an sie ergangenen Verwarnung entschuldigt habe.

Sollte diese letzte Ermahnung ohne die gewünschte Folge bleiben, so ist der Landeschef angewiesen, zur Unterdrückung des Blattes zu schreiten.

Von dem Resultate werde ich Eure Durchlaucht unverweilt in die Kenntniß zu setzen mir die Ehre geben.

Die Beilage stelle ich mit verbindlichem Danke zurück.

Bach.

XXII

Tabloul ziarelor comandate în al 2-lea semestru 1850 pentru consulul austriac din Iași, cavalier de Eisenbach.

Abschrift.

1850. September 2.

Zeitung Bestellung im 2. Semester 1850, für den Herrn k. k. Agenten und General Consul Ritter von Eisenbach.

I. Wiener Zeitung sammt Abendsblatt und 1. Augsburger Allgemeine Zeitung.

Herr Pater Zapolski, I. Augsburger Allgemeine Zeitung.

Herrn Johan Aywas, I. Augsburger Allgemeine Zeitung.

Herrn Joseph Czernewski, I. Oesterreichischer Lloyd.

Herrn Alexander Szavul, I. Oesterr. Correspondent, I. Soldatenfreund.

I. Leipziger Illustrierte Zeitung.

Herrn Theodor Dornian, I. Oesterreichischer Lloyd.

Den 17. Juni 1850:

Herrn von Loos, k. preuss. Consul, I. Augsburger Allgemeine Zeitung.

I. Haude und Spanerische (Berliner) Zeitung.

Herr von Ebert, k. preuss. Kanzler, I. L'Indépendance Belge de Bruxel.

Herrn Schurich, I. Augsburger Allgemeine Zeitung. I. Illustrierte Zeitung.

Herrn Postelnik Georg Assaki, I. Wiener Zeitung sammt Abendsblatt. I. Allgemeine Augsburger Zeitung. I. Wiener Courier von Bayerle.

XXIII

Ministrul Bach scrie lui Felix Schwarzenberg, că măsurile luate contra ziarului « Bucovina » au avut rezultat; ziarul va dispărea curând din cauza lipsei de abonați.

No. 5026/M. J.

An Seine des Herrn Ministerpräsidenten Ministers der auswärtigen Angelegenheiten und des Hauses Fürsten zu Schwarzenberg Durchlaucht.

Mit Bezug auf meine Zuschrift vom 22. August 1850, Z. 4148, habe ich die Ehre Eurer Durchlaucht einen Bericht der Bukowiner Kreisvorstehung betreffend die Haltung der in Czernowitz erscheinenden Zeitung « Bukovina » zu übermachen.

Nach Versicherung des Kreisvorstehers hat der Redakteur die an ihn ergangene Verwarnung beherzigt und stellt in Abrede, dass seit längerer Zeit in seinem Blatte die moldauische Regierung mit irgend einem unliebsamen Artikel behelliget wurde.

Da übrigens die Zeitschrift wegen Mangel an Abnahme in der Auflösung begriffen ist, so wird in Kurzem mit dem völligen Eingehen derselben das Object der Beschwerde ganz entfallen.

Wien, am 22. September 1850.

Bach

XXIV

Felix Schwarzenberg mulțumește lui Bach pentru cele comunicate în chestiunea ziarului « Bucovina ».

No. 291/g.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

An Herrn Minister Bach,

den 28. September 1850.

Indem ich E. H. für die mit der schätzbaren Zuschrift vom 22. I. M. No. 5026 mir gemachte Mittheilung betreffend die nunmehrige karaktere Haltung und das wahrscheinlich baldige gänzliche Aufhören des Erscheinens der in Czernowitz verlegten Zeitung « Bukovina » — meinen verbindlichsten Dank sage, beehre ich mich Hochdensenben den mir gefälligst kommunizirten Bericht des Bukowiner Kreisvorstandes vom 3. I. M. Nr. 152/A. V., im Anschlusse ergebenst zurückzustellen.